

Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas*
Dorotea Puljić**

PRESUDA NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA U HRVATSKOM KAZNENOM PROCESNOM PRAVU I PRAKSI ŽUPANIJSKOG SUDA U ZAGREBU***

Suvremeni pravni sustavi prihvaćaju različite oblike konsenzualnih postupaka koji omogućuju ekonomično i učinkovito procesuiranje počinitelja kaznenih djela, ali i svojevrsnu humanizaciju kaznenog pravosuđa. Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu jedan je od konsenzualnih postupaka u kojemu državni odvjetnik postupa sukladno načelu legaliteta i s okrivljenikom pregovara isključivo o uvjetima priznanja krivnje i kazni te drugoj kaznenopravnoj mjeri. Unatoč mnogim prednostima koje donosi, presudu na temelju sporazuma stranaka karakteriziraju i značajni nedostatci, kako oni tipični za sve oblike konsenzualnih postupaka, poput neprijmjenjivanja osnovnih procesnih jamstava pravičnog postupka za okrivljenika, marginalizacije žrtve i pomanjkanja transparentnosti kaznenog procesuiranja, tako i specifični nedostatci uvjetovani manjkavim zakonskim uređenjem. Tako problem predstavlja nedostatak sudske kontrole osnovanosti optužnice koja bi prethodila prihvaćanju sporazuma i potvrđivanju optužnice, kao i problem ograničene mogućnosti suda da kontrolira i odbije sporazum stranaka. Posebno se razmatra pitanje zakonom neograničene mogućnosti sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela. Dvojbeni aspekti zakonskog uređenja presude na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu sagledani su iz teorijskog i normativnog aspekta te iz perspektive rezultata istraživanja dvadesetjednomjesečne prakse Županijskog suda u Zagrebu.

---

* Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

** Dorotea Puljić, mag. iur., odvjetnička vježbenica iz Zagreba

*** Rad je izložen na Četvrtom skopsko-zagrebačkom pravnom kolokviju održanom 6. rujna 2013. u Ohridu. Objavljen je u zborniku radova: Četvrti skopsko-zagrebački pravni kolokvij, Sveučilište „Sv. Kiril i Metodij“, Pravni fakultet „Justinijan prvi“, Skopje, 2013., str. 37- 60.

1. UVODNE NAPOMENE

1.1. O konsenzualnim oblicima postupanja u suvremenom kaznenom procesnom pravu

Suvremeno kazneno procesno pravo obilježeno je razvojem različitih oblika konsenzualnih postupaka koji omogućuju postizanje tzv. „dogovorene pravde“ – (*negotiated justice*¹ ili *bargained justice*²). U vrijeme svojevrsne krize kaznenog pravosuđa zbog velikog broja neriješenih predmeta pred sudovima,³ konsenzualni postupci udovoljavaju potrebi države da ekonomično raspoláže ograničenim sredstvima predviđenima za kazneno procesuiranje, a da se pri tome ne dovede u pitanje učinkovitost kaznenog postupka. Unatoč mnogim prigovorima da dovode do svojevrsne privatizacije kaznenog postupka, konsenzualni postupci u različitim oblicima brzo se razvijaju i u sustavima europske kontinentalne pravne tradicije pod utjecajem američkog modela *plea bargaining*. Čak je i Međunarodni kazneni sud za zločine počinjene na području bivše Jugoslavije, iako isprva odolijevajući, naposljetku prihvatio nagodbu kao glavno rješenje za rastući broj predmeta koji bi inače iziskivali dugotrajna, zahtjevna i skupa suđenja.⁴

Međutim, zakonodavne reforme usmjerene jačanju učinkovitosti i ubrzanju kaznenog postupka po prirodi izravno dovode u pitanje poštovanje temeljnih ljudskih prava okrivljenika,⁵ napose jamstava pravičnog postupka koja su u temeljima kaznenoprocenopravnih uređenja suvremenih europskih država.⁶ Unatoč tome, Europski sud za ljudska prava još je 1980. godine u presudi

---

¹ Termin „dogovorena pravda“ (*negotiated justice, la justice négociée, la justicia negociada*) uvriježen je u stranoj literaturi, kao i termini „konsenzualna pravda“ ili „sporazumna pravda“. Opširnije vidjeti Jacobs, A., *Le droit belge dans le concept européen de la justice négociée*, u: *La justice négociée, Revue internationale de droit pénal*, 83 année, nouvelle série, ½ trimestres, 2012., str. 44-45. I u domaćoj literaturi pojam konsenzualnosti u kaznenom postupku podrazumijeva dogovor stranaka o načinu izbjegavanja ili okončanja kaznenog postupka, čiji je pravni učinak određen zakonom. Tomašević, G., *Kazneno procesno pravo*, Opći dio: Temeljni pojmovi, Pravni fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, 2011., str. 184.

² Damaška, M., *Negotiated Justice in International Criminal Courts*, u: *World Plea Bargaining* (ed. S. T. Thaman), Carolina Academic Press, Durham, 2010., str. 83.

³ Vidjeti Tomašević, G., *op. cit.* u bilj. 1, str. 187. Krizu kaznenog pravosuđa spominje Gómez-Colomer, J.-L., *La conformidad, institución clave y tradicional de la justicia negociada en España*, u: *La justice négociée, Revue internationale de droit pénal*, 83 année, nouvelle série, ½ trimestres, 2012., str. 17 i slj.

⁴ Opširnije Rauxloh, R., *Plea Bargaining in National and International Law*, Routledge, 2012., str. 205-208 i slj. O nagodbama pred međunarodnim kaznenim sudovima vidjeti Damaška, M., *op. cit.* u bilj. 2, str. 81-106.

⁵ Tomašević, G., *op. cit.* u bilj. 1, str. 187.

⁶ Gómez-Colomer, J.-L., *op. cit.* u bilj. 3, str. 17 i slj.

Deweer protiv Belgije ocijenio da konsenzualni oblici postupaka sami po sebi nisu protivni članku 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, istaknuvši da se okrivljenik može odreći prava iz čl. 6. st. 1. te pristati na izricanje sankcije bez suđenja,⁷ no samo pod pretpostavkom da je okrivljenikov pristanak slobodan, izričit i nedvosmislen.⁸ I Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe R(87)18 od 17. rujna 1987. o pojednostavnjenju kaznenog pravosuđa,⁹ u trećem dijelu koji se odnosi na pojednostavljenje redovitog kaznenog postupaka, u točki 7. izričito preporučuje uvođenje mogućnosti priznanja krivnje (*guilty plea*) te provođenje postupka u kojemu će se izreći blaža kazna. Naposljetku, treba istaknuti i to da se u kontinentalnim pravnim sustavima konsenzualni oblici postupanja ne opravdavaju samo načelom ekonomičnosti i učinkovitosti u kaznenom postupku,¹⁰ nego i idejama resocijalizacije i humanizacije kaznenog prava,¹¹ tj. humanog postupanja s ciljem učinkovitije rehabilitacije i resocijalizacije počinitelja koji se u slučajevima nagodbe neće konfrontirati s državnim tijelima kaznenog postupka.¹²

Sporazumijevanje donosi i mnoge prednosti za okrivljenika, počevši od blaže kazne, skraćivanja trajanja pritvora, tj. istražnog zatvora ako je privremeno lišen slobode, preko očuvanja osobnog ugleda izbjegavanjem javnog suđenja, pa do manjih troškova obrane i postupka kada ih snosi sam okrivljenik. Točno je i to da okrivljenik sam mora pristati na sporazumijevanje, čak ga može i sam inicirati, čime se odriče prava na suđenje uza sva jamstva pravičnog postupka. Riječ je, međutim, o jamstvima koja su ujedno temeljna načela suvremenog kaznenog procesnog prava, kao što su načela javnosti, kontradiktornosti, neposrednosti, usmenosti, pretpostavka nedužnosti, kao i temeljna okrivljenikova prava, poput prava na obrazloženu sudsku odluku, prava na uskratu iskaza te minimalnih prava obrane. Prema nekim mišljenjima, okrivljenik se odriče čak i prava na nepristranog suca, jer i kada ne sudjeluju u sporazumijevanju, suci mogu biti zainteresirani za ishod u smislu brzog i jednostavnog rješavanja predmeta,¹³ trpeći kritike da prilikom prihvaćanja sporazuma na temelju kojega donose presudu „pretpostavljaju, a ne utvrđuju krivnju“.¹⁴ Točno je i

---

⁷ Europski sud za ljudska prava, *Deweer protiv Belgije*, 27. veljače 1980., § 49-53.

⁸ Krapac, D., *Kazneno procesno pravo*, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 92.

⁹ Recommendation No. R(87)18 of the Committee of Ministers to member states concerning the simplification of criminal justice, 17. rujna 1987.

¹⁰ Tomičić, Z., Novokmet, A., Nagodbe stranaka u kaznenom postupku - dostignuća i perspektive, *Pravni vjesnik*, god. 28, br. 3-4, 2012., str. 175.

¹¹ Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 8, str. 87.

¹² Krapac, D., *Presuda na zahtjev stranaka u stadiju istrage u hrvatskom kaznenom postupku*, Decenium Moztanicense, Zbornik radova (ur. B. Pavišić), Rijeka, 2008., str. 138-139.

¹³ Rauxloh, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 49-50.

¹⁴ Kobor, S., *Bargaining in the Criminal Justice Systems of the United States and Germany*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2008., str. 164.

to da, upuštajući se u suđenje, okrivljenik riskira više od ostalih sudionika u postupku, u prvome redu državnog odvjetnika,¹⁵ jer najviše može izgubiti ako bi primjerice ishod suđenja bila oslobađajuća presuda.¹⁶ Istodobno, okrivljenik je nedvojbeno pod pritiskom da prihvati sporazum odnosno blažu kaznu ponuđenu sporazumom da bi izbjegao težu kaznu koja mu prijete ako se upusti u raspravu. Tako se u stručnoj literaturi puno piše o „problemu nedužnosti“ (*innocence problem*), odnosno o opasnosti da i nedužni okrivljenik, u strahu od teže kazne koju bi izrekao sud nakon provedenog postupka od one koju nudi državni odvjetnik, prizna krivnju.¹⁷

Mnogobrojna teorijska pitanja nameću se u vezi s konsenzualnim oblicima postupanja, o kojima postoji iznimno bogata stručna literatura, no ovaj rad ne pretendira obraditi sve njih. Cilj ovog rada jest da kritički analizira aktualno uređenje presude na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu, ponajprije pojedina dvojbena zakonska rješenja. Stoga se na neke poredbenopravne primjere upućuje tek u mjeri u kojoj je potrebno da se kritički sagledaju pojedini aspekti hrvatskog kaznenoprocenopravnog uređenja presude na temelju sporazuma stranaka.

1.2. O provedenom istraživanju sudske prakse

Iako je uvođenje konsenzualnih oblika postupanja načelno prihvatljivo zbog ekonomičnosti, učinkovitosti i svojevrsne humanizacije postupanja prema počinitelju, uređenje instituta presude na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu nameće mnoga pitanja, poput pitanja sudske kontrole legaliteta kaznenog progona i osnovanosti optužnice, ali i uloge suda u kontroli zakonitosti sporazuma i donošenju osuđujuće presude na temelju sporazuma stranaka. Posebno se ističe pitanje opravdanosti nagodbe kod najtežih kaznenih djela iz aspekta interesa žrtava kaznenih djela, ali i šireg interesa za transparentnošću kaznenog pravosuđa, te pitanje granica dopuštenog ublažavanja kazne.

Navedena pitanja u ovom se radu razmatraju iz teorijskog i normativnog aspekta, oslanjajući se i na rezultate istraživanja prakse Županijskog suda u Zagrebu, koje je obuhvatilo ukupno 100 pravomoćnih presuda za 350 kaznenih djela osuđenog 241 okrivljenika, od čega je 55 presuda za 191 okrivlje-

---

¹⁵ Gilliéron, G., *Strafbefehlsverfahren und Plea Bargaining als Quelle von Fehlurteilen*, Schulthess, 2010., str. 80.

¹⁶ Rauxloh, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 39.

¹⁷ Vidjeti Gilliéron, G., *op. cit.* u bilj. 15, str. 147-150. Vidjeti i Tomičić, Z.; Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 176-177.

nika donio Odjel za USKOK¹⁸ (nadležan za vođenje postupka u slučajevima kaznenih djela iz nadležnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta),¹⁹ a 45 presuda za 50 okrivljenika donio je Kazneni odjel I. stupnja Županijskog suda u Zagrebu.²⁰ Istraživanje je obuhvatilo sve pravomoćne presude donesene na temelju sporazuma stranaka u razdoblju između 1. rujna 2011., kada je novi Zakon o kaznenom postupku iz 2008.²¹ stupio na snagu u odnosu na sva kaznena djela, pa do 31. svibnja 2013., dakle dvadesetjednomojesečno razdoblje. U tom je razdoblju, točnije 1. siječnja 2013. stupio na snagu

¹⁸ Vidjeti čl. 21. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Nar. nov. 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12.

¹⁹ Presude Odjela za USKOK Županijskog suda u Zagrebu obuhvaćane istraživanjem: 18 KOV-US-23/11, 26.9.2011.; 18 KOV-US-29/11, 3.10.2011.; 12 KOV-US-26/11, 28.10.2011.; 7 KOV-US-31/11, 7.11.2011.; 12 KOV-US-33/11, 22.11.2011.; 11 KOV-US-37/11, 19.12.2011.; 11 KOV-US-39/11, 19.12.2011.; 14 KOV-US-32/11, 19.12.2011.; 10 KOV-US-36/11, 28.12.2011.; 1 K-US-1/12, 17.1.2012.; 14 KOV-US-2/12, 8.2.2012.; 18 KOV-US-11/12, 5.3.2012.; 15 KOV-US-14/12, 14.3.2012.; 13 K-US-20/12, 19.3.2012.; 6 KOV-US-18/12, 21.3.2012.; 11 KOV-US-19/12, 22.3.2012.; 15 KOV-US-20/12, 29.3.2012.; 6 KOV-US-21/12, 13.4.2012.; 14 KOV-US-24/12, 13.4.2012.; 14 KOV-US-16/12, 23.4.2012.; 11 KOV-US-35/12, 21.6.2012.; 11 KOV-US-36/12, 26.6.2012.; 18 KOV-US-38/12, 10.7.2012.; 11 KOV-US-39/12, 16.7.2012.; 15 KOV-US-41/12, 24.9.2012.; 14 KOV-US-42/12, 26.9.2012.; 6 K-US-33/12, 5.10.2012.; 18 KOV-US-46/12, 5.10.2012.; 1 KOV-US-47/12, 11.10.2012.; 13 KOV-US-56/12, 19.10.2012.; 6 KOV-US-43/12, 22.10.2012.; 11 KOV-US-57/12, 22.10.2012.; 11 KOV-US-40/12, 24.10.2012.; 18 KOV-US-53/12, 26.10.2012.; 1 KOV-US-52/12, 9.11.2012.; 3 KOV-US-61/12, 9.11.2012.; 11 KOV-US-65/12, 27.11.2012.; 10 KOV-US-50/12, 29.11.2012.; 15 KOV-US-68/12, 30.11.2012.; 6 K-US-49/12, 19.12.2012.; 10 KOV-US-72/12, 28.12.2012.; 10 KOV-US-67/12, 28.12.2012.; 3 K-US-45/12, 8.1.2013.; 10 KOV-US-3/13, 7.2.2013.; 18 KOV-US-6/13, 19.2.2013.; 11 K-US-15/13, 7.3.2013.; 1 KOV-US-5/13, 18.3.2013.; 13 KOV-US-11/13, 4.4.2013.; 13 KOV-US-14/13, 10.4.2013.; 13 K-US-19/13, 19.4.2013.; 3 KOV-US-17/13, 24.4.2013.; 2 K-US-55/12, 6.5.2013.; 3 KOV-US-20/13, 10.5.2013.; 13 KOV-US-15/13, 10.5.2013.; 13 K-US-22/13, 24.5.2013.

²⁰ Presude Kaznenog odjela I. stupnja Županijskog suda u Zagrebu obuhvaćene istraživanjem: 14 KOV-1/11, 11.11.2011.; 18 KOV-9/12, 31.1.2012.; 17 KOV-6/12, 1.2.2012.; 17 KOV-8/12, 3.2.2012.; 1 KOV-2/12, 7.2.2012.; 15 KOV-5/12, 7.2.2012.; 8 KOV-7/11, 13.2.2012.; 18 KOV-11/12, 15.2.2012.; 17 KOV-13/11, 24.2.2012.; 10 KOV-22/12, 13.3.2012.; 7 KOV-1/12, 14.3.2012.; 17 KOV-15/12, 29.3.2012.; 13 KOV-30/12, 4.4.2012.; 3 KOV-39/12, 2.5.2012.; 7 KOV-44/12, 22.5.2012.; 1 KOV-66/12, 24.5.2012.; 17 KOV-32/12, 31.5.2012.; 6 KOV-63/12, 11.6.2012.; 8 KOV-73/12, 4.7.2012.; 18 KOV-70/12, 5.7.2012.; 9 KOV-68/12, 10.7.2012.; 15 KOV-88/12, 12.7.2012.; 15 KOV-85/12, 18.7.2012.; 14 KOV-81/12, 23.7.2012.; 3 KOV-95/12, 3.9.2012.; 6 KOV-75/12, 4.9.2012.; 6 KOV-110/12, 27.9.2012.; 1 KOV-109/12, 28.9.2012.; 17 KOV-99/12, 17.10.2012.; 14 KOV-131/12, 25.10.2012.; 14 KOV-133/12, 26.10.2012.; 1 KOV-124/12, 29.10.2012.; 15 KOV-115/12, 6.11.2012.; 10 KOV-148/12, 26.11.2012.; 14 K-153/12, 27.11.2012.; 11 KOV-152/12, 29.11.2012.; 11 KOV-164/12, 19.12.2012.; 1 KOV-9/13, 1.2.2013.; 7 KOV-150/12, 1.2.2013.; 6 KOV-13/3, 7.2.2013.; 3 KOV-30/13, 25.2.2013.; 14 K-26/13, 13.3.2013.; 18 KOV-44/13, 21.3.2013.; 7 KOV-33/13, 25.4.2013.; 11 KOV-63/13, 14.5.2013.

²¹ Zakon o kaznenom postupku, Nar. nov. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13.

i novi Kazneni zakon iz 2011. godine (KZ/11),²² s time da se Kazneni zakon iz 1997. (KZ)²³ još u pravilu primjenjuje prema počiniteljima kaznenih djela počinjenih prije stupanja novog zakona na snagu. Na molbu autorica, na Županijskom sudu u Zagrebu učinjeni su preslici svih pravomoćnih presuda Odjela za USKOK i Kaznenog odjela I. stupnja, donesenih na temelju sporazuma stranaka u spomenutom razdoblju (prema sudskoj evidenciji). U te je preslike autoricama omogućen uvid radi provođenja istraživanja. Autorice nisu imale uvid u sudsku evidenciju, cijele spise predmeta niti izvornike presuda. Istraživanjem su obuhvaćeni sljedeći parametri: stadij postupka u kojemu je donesena presuda (optužno vijeće ili pripremno ročište), broj okrivljenika, kaznena djela, izrečene kazne i druge mjere (sankcije), dosuđivanje imovinskopravnog zahtjeva, troškovi kaznenog postupka (snosi li ih okrivljenik) te je li se okrivljenik odrekao prava na žalbu.

2. OSNOVNE ODREDNICE ZAKONSKOG UREĐENJA PRESUDE NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA I PRIKAZ REZULTATA ISTRAŽIVANJA SUDSKE PRAKSE

Presuda na temelju sporazuma stranaka kao oblik konsenzualnog postupka u hrvatsko je kazneno procesno pravo uvedena Zakonom o kaznenom postupku iz 2008. godine, naslijedivši presudu na zahtjev stranaka u istrazi uvedenu 2002. godine novelom Zakona o kaznenom postupku iz 1997. godine²⁴ po uzoru na talijanski model sporazumijevanja *applicazione della pena su richiesta delle parti* ili *patteggiamento*. Međutim, novi institut po mnogim se obilježjima bitno razlikuje od prethodnoga. U prvome redu karakterizira ga proširenje mogućnosti sporazumijevanja na temelju priznanja krivnje.²⁵

2.1. Kaznena djela za koja je moguće sporazumijevanje

Za razliku od presude na zahtjev stranaka u istrazi koja je bila moguća samo za kaznena djela za koja je bila propisana kazna zatvora do 10 godina i

---

²² Kazneni zakon iz 2011. godine, Nar. nov. 125/11, 144/12.

²³ Kazneni zakon iz 1997. godine, Nar. nov. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, 143/12.

²⁴ Zakon o kaznenom postupku iz 1997. godine, Nar. nov. 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 178/04, 115/06.

²⁵ Zakonopisac je pri tome uzeo u obzir smjernice iz Preporuke R(87)18 o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa. Pavišić, B., Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2008, str. 523.

za koja se vodio redoviti postupak,²⁶ presuda na temelju sporazuma stranaka moguća je za sva kaznena djela, u redovitom i skraćenom postupku.²⁷ Zakonom neograničena mogućnost sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela novost je u hrvatskom kaznenoprocenom zakonodavstvu, premda su određena ograničenja ipak propisana napatkom glavnog državnog odvjetnika o postupanju tijekom sporazumijevanja s osumnjičnikom/okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sankcije (dalje: Naputak glavnog državnog odvjetnika),²⁸ o čemu će više biti riječi u nastavku rada (*infra*, 4.3.).

Što se tiče strukture kaznenih djela obuhvaćenih sporazumijevanjem, provedeno istraživanje prakse Županijskog suda u Zagrebu pokazalo je da je među presudama Odjela za USKOK u ukupno 293 presuđena kaznena djela najzastupljenije kazneno djelo davanja mita (čl. 348. KZ, 47 kaznenih djela ili 16,04%), potom zlouporaba položaja i ovlasti (čl. 337. KZ, 23 kaznena djela ili 7,85%) i poticanje na zlouporabu položaja i ovlasti (29 kaznenih djela ili 9,90%), protuzakonito posredovanje (čl. 343. KZ, 31 kazneno djelo ili 10,58%) i pomaganje u protuzakonitom posredovanju (11 kaznenih djela ili 3,75%) te poticanje na protuzakonito posredovanje (5 kaznenih djela ili 1,70%), udruživanje za počinjenje kaznenih djela (čl. 333. KZ, 28 kaznenih djela ili 9,57%) zajedno sa zločinačkim udruženjem iz novog Kaznenog zakona (čl. 328. KZ/11, 1 kazneno djelo ili 0,34%), primanje mita (čl. 347. KZ, 22 kaznena djela ili 7,52%), prijevara (čl. 224. KZ, 19 kaznenih djela ili 6,48%), zlouporaba opojnih droga (čl. 173. KZ, 17 kaznenih djela ili 5,80%) zajedno s neovlaštenom proizvodnjom i prometom drogama iz novog Kaznenog zakona (čl. 190. KZ/11, 7 djela ili 2,39%) i protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice (čl. 177. KZ, 16 kaznenih djela ili 5,46%). Udio ostalih kaznenih djela manji je od 5%.

Među presudama Kaznenog odjela I. stupnja Županijskog suda u Zagrebu u ukupno 57 kaznenih djela uvjerljivo je najzastupljenije kazneno djelo zlouporabe opojnih droga (čl. 173. KZ, 29 kaznenih djela ili 50,88%, od čega se 22 presude odnose na čl. 173. st. 2. KZ) zajedno s neovlaštenom proizvodnjom i prometom drogama iz novog Kaznenog zakona (čl. 190. KZ/11, 4 kaznena djela ili 7,03%), potom razbojništvo (čl. 218. KZ, 8 kaznenih djela ili 14,05%),

---

²⁶ Presudu na zahtjev stranaka donosio je istražni sudac nakon podnošenja istražnog zahtjeva, pa se nije mogla donijeti za kaznena djela za koja se nije provodila istraga, jer je za skraćeni postupak zakon predviđao druge oblike konsenzualnih postupanja. Tako Mrčela, M., Presuda na zahtjev stranaka u istrazi, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2002, str. 360. Tako i Krapac, D., Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupnog prava, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 373.

²⁷ Mrčela, M., Stranačko sporazumijevanje – novosti i kako ih primijeniti, Novine u kaznenom zakonodavstvu, Inženjerski biro, Zagreb, 2009., str. 147.

²⁸ Naputak o postupanju tijekom sporazumijevanja s osumnjičnikom/okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sankcije broj O-2/09 od 17. veljače 2010.

nedozvoljeno posjedovanje oružja i eksplozivnih tvari (čl. 335. KZ, 3 kaznena djela ili 5,27%) i zloporaba položaja i ovlasti (čl. 337. KZ, 2 kaznena djela ili 3,52%). Udio ostalih kaznenih djela manji je od 2%. Ipak, valja istaknuti da je po jedna presuda na temelju sporazuma stranaka donesena za ubojstvo (čl. 90. KZ), pokušaj ubojstva (čl. 90. u vezi s čl. 33. KZ), pokušaj ubojstva na mah (čl. 92. u vezi s čl. 33. KZ), silovanje (čl. 188. KZ) i pokušaj silovanja (čl. 153. st. 1. u vezi s čl. 34. KZ/11), što znači da se u praksi presude na temelju sporazuma stranaka donose i za teška kaznena djela protiv života i tijela te protiv spolne slobode, o čemu će više riječi biti u nastavku rada (*infra*, 4.3.).

2.2. Procesni stadij donošenja presude

Za razliku od prethodnog uređenja, u kojemu je sporazumijevanje bilo vezano za stadij istrage, presuda na temelju sporazuma stranaka donosi se u stadiju optuživanja pred optužnim vijećem ili na pripremnom ročištu pred predsjednikom raspravnog vijeća. Istraživanje prakse Županijskog suda u Zagrebu pokazalo je da je od ukupno 100 presuda na temelju sporazuma njih 89 doneseno pred optužnim vijećem, što je 89% ukupnog broja presuda. Pri tome je 83,64% presuda Odjela za USKOK bilo doneseno pred optužnim vijećem kao i čak 95,56% presuda Kaznenog odjela I. stupnja.

Pomicanje mogućnosti donošenja presude na temelju sporazuma stranaka iz stadija istrage u kasnije procesne stadije ima smisla zato da sud, zbog već poduzetih dokaznih radnji tijekom prethodnog postupka, bude u mogućnosti prije prihvaćanja sporazuma provjeriti činjeničnu i pravnu osnovanost optužnice.²⁹ Doduše važeće zakonsko rješenje pri tome je sporno, jer nakon prihvaćanja sporazuma predviđa potvrđivanje optužnice, ali ne i provođenje postupka ispitivanja osnovanosti optužnice koji inače prethodi potvrđivanju (*infra*, 4.1.). Premda se prema izvornom tekstu članka 530. stavka 1. ZKP presuda na temelju sporazuma stranaka mogla donijeti i tijekom cijelog skraćelog postupka, dakle i na raspravi,³⁰ novelom Zakona o kaznenom postupku iz prosinca 2012. godine ta je odredba izmijenjena te je mogućnost sporazumijevanja predviđena samo do izlaganja optužbe na raspravi.³¹ To je u skladu s

---

²⁹ Vidjeti Thaman, S. T., A Typology of Consensual Criminal Procedures: An Historical and Comparative Perspective on the Theory and Practice of Avoiding the Full Criminal Trial, u: World Plea Bargaining (ed. S. T. Thaman), Carolina Academic Press, Durham, 2010., str. 357.

³⁰ Novosel, D., Zakon o kaznenom postupku - sporazumijevanje i drugi oblici skraćivanja postupka, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva - 2010, Inženjerski biro, Zagreb, 2010., str. 20; Novosel, D., Pajčić, M., Državni odvjetnik kao gospodar novog prethodnog kaznenog postupka, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2009, str. 471.

³¹ Čl. 98. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 7. prosinca 2012., Nar. nov. 143/12.

rezoniranjem da sporazumijevanje najviše doprinosi ekonomičnijem vođenju postupka ako se odvija u ranijim stadijima postupka, upravo da se izbjegne stadij rasprave.³² Kada započne rasprava pred sudom, a posebice nakon što se provede kontradiktorni dokazni postupak, nagodba stranaka u cijelosti ili barem djelomično gubi svrhu.

2.3. Postupak sporazumijevanja

O uvjetima priznanja krivnje i sporazumijevanju o kazni i drugim mjerama pregovaraju državni odvjetnik i okrivljenik, s time da okrivljenik tijekom pregovora mora imati branitelja (čl. 360. st. 1. ZKP).³³ Prije upuštanja u pregovore, državni odvjetnik dužan je ocijeniti bi li okrivljenikovo priznanje krivnje bilo u skladu s ciljevima sporazumijevanja propisanim u Zakonu o državnom odvjetništvu (čl. 74. st. 1. ZODO),³⁴ kojima se omogućuje ekonomičnost i učinkovitost postupanja, uvažavaju interesi žrtava i svjedoka ili interesi otkrivanja drugih kaznenih djela ili počinitelja (*infra*, 3.). Međutim, ni Zakon o kaznenom postupku ni Zakon o državnom odvjetništvu ne sadržavaju odredbe o postupanju državnih odvjetnika prilikom odlučivanja o pristupanju sporazumijevanju, kao ni prilikom sporazumijevanja. Detaljno postupanje državnih odvjetnika također je propisano Naputkom glavnog državnog odvjetnika.

Valja istaknuti i to da, za razliku od Zakona o kaznenom postupku iz 1997. godine koji je propisivao da se okrivljeniku može izreći kazna zatvora u visini od najviše jedne trećine gornje granice propisane kazne, novi Zakon o kaznenom postupku ne određuje granice ublažavanja kazne, nego granice određuje novi Kazneni zakon iz 2011. godine. Međutim, određene granice propisuje i glavni državni odvjetnik naputkom, a te granice prvenstveno ovise o svrsi sporazumijevanja i složenosti predmeta (*infra*, 4.4.).

---

³² Thaman, S. T., *op. cit.* u bilj. 29, str. 357.

³³ I prema judikaturi Europskog suda za ljudska prava od presude velikog vijeća u predmetu *Salduz protiv Turske* od 27. studenog 2008. (§ 55), da bi se osuđujuća presuda mogla temeljiti na okrivljenikovu priznanju krivnje, nužno je da priznanje bude dano u prisustvu branitelja. U protivnom bi došlo do povrede prava obrane i čl. 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Taleb, A., *Les procédures de guilty plea: plaidoyer pour le développement des formes de justice négociée au sein des procédures pénales modernes*, u: *La justice négociée*, *Revue internationale de droit pénal*, 83 année, nouvelle série, ½ trimestres, 2012., str. 106.

³⁴ Zakon o državnom odvjetništvu, Nar. nov. 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11.

2.4. Odluka suda o sporazumu i donošenje presude

Izjava za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, sa zakonom propisanim sadržajem,³⁵ predaje se optužnom vijeću (odnosno predsjedniku vijeća na pripremnom ročištu) koje (odnosno koji) najprije utvrđuje da su stranke suglasne s obzirom na sadržaj zahtjeva, a potom odlučuje o prihvaćanju sporazuma (u biti izjave o sporazumu koju su stranke predale sudu). Sud neće prihvatiti sporazum ako s obzirom na okolnosti njegovo prihvaćanje nije u skladu s odmjeravanjem kazne propisanim zakonom ili ako sporazum inače nije zakonit (čl. 361. st. 3. ZKP). Protiv rješenja kojim sud odbija sporazum nije dopuštena žalba.

Ako prihvati sporazum, sud okrivljeniku može izreći samo kaznu ili drugu mjeru koja je navedena u izjavi o sporazumu (čl. 361. st. 2. ZKP). Ujedno je sud oslobođen obveze obrazlaganja presude, pa pisana presuda sadržava uvod, izreku i obrazloženje u kojemu se samo navodi sporazum na temelju kojega je donesena presuda (čl. 363. st. 2. ZKP).

Rezultati provedenog istraživanja prakse Županijskog suda u Zagrebu pokazuju da su i Odjel za USKOK i Kazneni odjel I. stupnja u najvećoj mjeri izricali bezuvjetne kazne zatvora. Odjel za USKOK je za 93 od ukupno 293 presuđena kaznena djela izrekao uvjetne osude. Tome treba dodati 34 uvjetne osude primijenjene prilikom izricanja jedinstvenih kazni. Za 12 kaznenih djela kazna zatvora zamijenjena je radom za opće dobro na slobodi. Za tri kaznena djela izrečene su novčane kazne te jedna kazna ukidanja pravne osobe. Kazneni odjel I. stupnja uvjetnu osudu izrekao je za 8 od ukupno 57 presuđenih kaznenih djela, dakle u znatno manjem razmjeru nego Odjel za USKOK. Za tri kaznena djela kazna zatvora zamijenjena je radom za opće dobro na slobodi. Novčane kazne nisu izricane.

Što se tiče drugih mjera odnosno sankcija, Odjel za USKOK je u ukupno 55 presuda protiv 191 okrivljenika za 293 presuđena kaznena djela izrekao 19 sigurnosnih mjera oduzimanja predmeta, 16 sigurnosnih mjera zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti, 1 sigurnosnu mjeru protjerivanja stranca iz zemlje i 1 sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti. Također je izrekao 61 mjeru oduzimanja imovinske koristi. Relativno velik broj izrečenih mjera oduzimanja imovinske koristi očekivan je s obzirom na to da su u nad-

---

³⁵ Izjava za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka sadržava: 1) opis kaznenog djela koje je predmet optužbe, 2) izjavu okrivljenika o priznanju krivnje za to kazneno djelo, 3) sporazum o vrsti i mjeri kazne, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelomičnoj uvjetnoj osudi, posebnim obvezama, zaštitnom nadzoru, oduzimanju predmeta te o troškovima postupka, 4) očitovanje okrivljenika o podnesenom imovinskopravnom zahtjevu, 5) izjavu okrivljenika o prihvaćanju prijedloga državnog odvjetnika za izricanje sigurnosne mjere i oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, 6) potpis stranaka i branitelja (čl. 360. st. 4. ZKP).

ležnosti Odjela za USKOK kaznena djela korupcije i organiziranog kriminala tradicionalno okrenuta stjecanju imovinske koristi. Kazneni odjel I. stupnja u ukupno 45 presuda protiv 50 okrivljenika za 57 presuđenih kaznenih djela izrekao je 32 sigurnosne mjere oduzimanja predmeta, 6 sigurnosnih mjera obveznog liječenja od ovisnosti, 1 sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja, 1 sigurnosnu mjeru protjerivanja stranca iz zemlje i 1 sigurnosnu mjeru obveznog liječenja ovisnosti od alkohola. Izrekao je i 9 mjera oduzimanja imovinske koristi.

Sud također može oštećeniku dosuditi imovinskopravni zahtjev, sukladno očitovanju okrivljenika o podnesenom imovinskopravnom zahtjevu koje je sadržano u izvaji za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka. Rezultati provedenog istraživanja prakse Županijskog suda u Zagrebu pokazuju da je sud u ukupno 100 presuda na temelju sporazuma stranaka za 350 kaznenih djela dosudio svega 20 imovinskopravnih zahtjeva, od toga 15 u presudama koje je donio Odjel za USKOK.

Naposljetku, sud u izreci o troškovima kaznenog postupka može odrediti da se okrivljenik u cijelosti oslobađa plaćanja troškova (čl. 363. st. 4. ZKP), pa i onda kada su se stranke sporazumjele drugačije.³⁶ Rezultati istraživanja prakse Županijskog suda u Zagrebu pokazuju da je 180 okrivljenika ili 74,69% presudom na temelju sporazuma stranaka bilo obvezano platiti troškove kaznenog postupka, s time da je u uskočkim predmetima 76,97% okrivljenika moralo platiti troškove postupka, a u ostalima 66% okrivljenika.

2.5. Mogućnost žalbe

Protiv presude na temelju sporazuma stranaka ograničena je mogućnost žalbe. Tako se presuda ne može pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, osim ako je okrivljenik za dokaze o isključenju protupravnosti i krivnje saznao tek nakon donošenja presude, a niti zbog odluke o kazni ili drugoj mjeri odnosno kaznenopravnoj sankciji (čl. 364. ZKP u vezi s čl. 471. st. 1. ZKP). Drugim riječima, presudu je moguće pobijati samo zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka i povrede Kaznenog zakona. Ograničeno pravo žalbe opravdava se sprječavanjem okrivljenika da eventualno prikriva dokaze tijekom sporazumijevanja, a da potom osporava ispravnost presude.³⁷

Unatoč ograničenom pravu žalbe, rezultati istraživanja prakse Županijskog suda u Zagrebu pokazuju da se relativno mali broj okrivljenika, koji su bili osuđeni presudom donesenom na temelju sporazuma stranaka, pri donošenju presude odrekao prava na žalbu - samo 65 od 241 okrivljenika, što čini

---

³⁶ Mrčela, M., *op. cit.* u bilj. 27, str. 158.

³⁷ Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 8, str. 438-439.

26,97%. Pri tome se 30,37% okrivljenika odreklo prava na žalbu u presudama koje je donio Odjel za USKOK, a samo 14% okrivljenika u presudama koje je izrekao Kazneni odjel I. stupnja.

3. PRIMJENA NAČELA LEGALITETA I OKOLNOSTI O KOJIMA DRŽAVNI ODVJETNIK VODI RAČUNA PRI ODLUČIVANJU O SPORAZUMIJEVANJU RADI DONOŠENJA PRESUDE NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA

Načelo legaliteta jedno je od temeljnih načela hrvatskog kaznenog procesnog prava, a proklamirano je u čl. 2. st. 3. ZKP. Ono propisuje dužnost državnog odvjetnika da, ako sam Zakon o kaznenom postupku drukčije ne propisuje, poduzme kazneni progon ako postoje osnove sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti i nema zakonskih smetnji za progon te osobe. Svrha tog načela jest u garanciji da će državni odvjetnik prilikom pokretanja kaznenog postupka sa svim počiniteljima postupati na jednak način,³⁸ poštujući ustavno načelo o jednakosti svih pred zakonom (čl. 14. st. 2. Ustava Republike Hrvatske).³⁹ I prilikom pristupanja sporazumijevanju i tijekom sporazumijevanja o kazni i drugim mjerama s okrivljenikom državno odvjetništvo dužno je postupati prema načelu legaliteta.

S druge strane, čl. 74. st. 1. Zakona o državnom odvjetništvu uređuje postupanje državnog odvjetnika „prema odredbama Zakona o kaznenom postupku o svrhovitosti kaznenog progona, koje dopuštaju sporazumijevanje s okrivljenikom oko potvrdnog očitovanja o optužnici na temelju kojeg se očekuje izbor i odmjeravanje blaže kazne (čl. 360. st. 1. ZKP):“ Premda bi se iz navedene odredbe moglo pomisliti da prilikom sporazumijevanja državni odvjetnik postupi prema načelu svrhovitosti ili oportuniteta,⁴⁰ kroz koje se načelo očituju upravo iznimke od načela legaliteta, takav bi zaključak bio pogrešan. Donoseći odluku o upuštanju u sporazumijevanje, kao i tijekom sporazumijevanja radi donošenja presude na temelju sporazuma stranaka, državni odvjetnik dužan je primjenjivati načelo legaliteta.⁴¹ Naime, državni odvjetnik tim oblikom sporazumijevanja ne odustaje od kaznenog progona, štoviše, on obavlja funkciju kaznenog progona sve do donošenja presude kojom se izriče kazna i/ili druga kaznenopravna sankcija, čime se ostvaruju cilj i svrha kaznenog postupka.

---

³⁸ *Ibid.*, str. 93.

³⁹ Ustav Republike Hrvatske, Nar. nov. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10.

⁴⁰ Vidjeti Tomašević, G., *op. cit.* u bilj. 1, str. 203.

⁴¹ Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 8, str. 89, i Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 177-179.

Premda su neki oblici konsenzualnih postupaka zaista vezani uz primjenu načela oportuniteta ili svrhovitosti, prema kojemu državni odvjetnik uopće ne mora poduzeti kazneni progon ili od njega može odustati iako su ispunjeni uvjeti za kazneni progon ako za progon ne postoji javni interes, odnosno ako kazneni progon nije oportun s aspekta javnog probitka,⁴² valja naglasiti da se primjena načela oportuniteta u hrvatskom, a i poredbenom kaznenom procesnom pravu, uglavnom vezuje za lakša kaznena djela koja ne opravdavaju po-
duzimanje ili nastavak započetog kaznenog progona. Tako u hrvatskom kaznenom procesnom pravu državni odvjetnik postupa sukladno načelu svrhovitosti primjerice prilikom bezuvjetnog odustanka od kaznenog progona (čl. 521. ZKP) ili uvjetne odgode ili odustanka od kaznenog progona (čl. 522. ZKP) u skraćenom postupku za kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, pod zakonom određenim uvjetima.

Primjena načela legaliteta prilikom sporazumijevanja o uvjetima priznanja krivnje i sankciji ključna je jer državnom odvjetniku neizravno određuje predmet sporazumijevanja: to su uvjeti priznanja krivnje te sporazumijevanja o kazni i drugim mjerama, što uostalom izričito propisuje i zakonski tekst (čl. 360. st. 1. ZKP). Štoviše, zakon u nastavku precizira da izjava za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka sadržava „sporazum o vrsti i mjeri kazne, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelomičnoj uvjetnoj osudi, posebnim obvezama, zaštitnom nadzoru, oduzimanju predmeta te o troškovima postupka“ (čl. 360. st. 4. t. 3. ZKP). Time je isključeno pregovaranje odnosno sporazumijevanje o pravnoj kvalifikaciji djela, u smislu da državni odvjetnik ne smije samovoljno promijeniti težu na blažu kvalifikaciju djela⁴³ ili odustati od progona pojedinih kaznenih djela da bi dobio priznanje za druga kaznena djela, što bi bilo protivno načelu legaliteta.⁴⁴ Štoviše, sporazumijevanje s okrivljenikom nije sredstvo za postizanje osuđujuće presude u slučajevima kada državno odvjetništvo smatra da, nakon provedenog dokaznog postupka na raspravi, sud vjerojatno ne bi donio osuđujuću presudu zbog dokaza nedostatnih za osudu.⁴⁵ Takvo postupanje bilo bi neprihvatljivo i zbog zakonom propisane dužnosti državnog odvjetništva da s jednakom pažnjom ispituje i utvrđuje činjenice koje terete okrivljenika, ali i one koje mu idu u korist, te da s jednakom pozornošću prikuplja podatke o njegovoj krivnji i nedužnosti (čl. 4. st. 2. i 3. ZKP).⁴⁶

---

⁴² Tomašević, G., *op. cit.* u bilj. 1, str. 199.

⁴³ Gilliéron, G., *op. cit.* u bilj. 15, str. 93.

⁴⁴ Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 179.

⁴⁵ Usporedi *ibid.*, str. 178.

⁴⁶ Kobor, S., *op. cit.* u bilj. 14, str. 163. I u američkoj literaturi stoji da tužitelj smije po-
duzimati kazneni progon samo ako je uvjeren da je počinjeno kazneno djelo, da je moguće
identificirati počinitelja te da raspolaže s dovoljno dokaza za donošenje osuđujuće presude

Naprotiv, sporazumijevanje treba poslužiti ekonomičnijem vođenju postupka, u smislu da državni odvjetnik treba odabrati sporazumijevanje kada je ishod rasprave izvjestan,⁴⁷ pa tako i čl. 74. st. 1. t. 1.- 3. ZODO određuju da državni odvjetnik mora ocijeniti, prije eventualnog sporazumijevanja s okrivljenikom, omogućuje li okrivljenikovo priznanje krivnje izbjegavanje rasprave i brže rješavanje drugih predmeta, skraćuje li očekivano vrijeme vođenja kaznenog postupka od optužbe do pravomoćne presude na kaznu oduzimanja slobode te ušteduje li u značajnijoj mjeri troškove postupka.

Osim razloga ekonomičnosti, državni odvjetnik dužan je uzeti u obzir interes žrtve, odnosno odabrati sporazumijevanje ako bi ono poštedjelo žrtvu i druge osjetljive svjedoke od javnog iznošenja iskaza na raspravi (čl. 74. st. 1. t. 4. ZODO). Nerijetko se smatra da sporazumijevanje ide u prilog žrtvama kaznenog djela, jer žrtva ne mora svjedočiti na javnom suđenju te prolaziti kroz moguće neugodno ispitivanje. Međutim, riječ je o pretpostavci, budući da upravo nagodbe nerijetko marginaliziraju žrtve koje su radije voljne proći kroz javno suđenje u ulozi svjedoka nego da počinitelj nagodbom profitira blažom kaznom.⁴⁸ Valja dodati da Zakon o kaznenom postupku ne propisuje da je za sporazumijevanje potreban prethodni pristanak žrtve, nego samo da, nakon potpisivanja izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, državni odvjetnik obavještava o tome žrtvu ili oštećenika (čl. 360. st. 5. ZKP). Doduše, Naputak glavnog državnog odvjetnika određuje da je državni odvjetnik ili njegov zamjenik dužan obavijestiti žrtvu odnosno oštećenika već o započinjanju pregovora s okrivljenikom ako ocijeni da bi sporazum za njega bio neprihvatljiv,⁴⁹ no protivljenje žrtve odnosno oštećenika nema obvezujući utjecaj na državnog odvjetnika kada odlučuje o sporazumijevanju.

Državni odvjetnik također uzima u obzir i humanu komponentu svrhe sporazumijevanja stranaka te je dužan ocijeniti omogućuje li sporazumijevanje primjenu mjera upozorenja ili zamjenu kazne zatvora radom za opće dobo na slobodi (čl. 74. st. 1. t. 5. ZODO).

Naposljetku, državni odvjetnik dužan je ocijeniti omogućuje li sporazumijevanje otkrivanje drugih kaznenih djela ili drugih počinitelja kaznenih djela (čl. 74. st. 1. t. 6. ZODO). Riječ je o odredbi koja je sporna iz više aspekata, a prvenstveno iz aspekta načela legaliteta, jer osim u zakonski predviđenim i detaljno uređenim slučajevima, kao što je to primjerice institut krunskog

---

(slično i u American Bar Association, Criminal Justice Section Standards, Prosecution Function, Standard 3-3.9 (a) Discretion in the charging decision). Herman, G. N., *Plea Bargaining*, Lexis Nexis Matthew Bender, 2004., str. 27-28.

⁴⁷ Novosel, D., Pajčić, M., *op. cit.* u bilj. 30, str. 470.

⁴⁸ Vidjeti Rauxloh, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 40-41.

⁴⁹ To će biti slučaj, primjerice, kada je žrtva posebno traumatizirana ili kada je zbog počinjenja djela došlo do smrti neke osobe. Novosel, D., *op. cit.* u bilj. 30, str. 25.

svjedoka u hrvatskom zakonodavstvu, državni odvjetnik ne smije primjenjivati načelo oportuniteta te odustati od kaznenog progona ili se sporazumjeti o blažoj kazni ili drugoj mjeri radi eventualnog korištenja okrivljenika kao svjedoka u drugom kaznenom postupku.⁵⁰ Osim toga, upitna je dokazna snaga tako pribavljenog iskaza svjedoka, posebice ako je riječ o priznanju, jer ako je uvjetovan nagodbom s tužiteljem, iskaz svjedoka, s obzirom na motiv iskazivanja, može imati neistinit sadržaj.⁵¹ Naposljetku, spomenuta odredba sporna je i iz aspekta odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 19. srpnja 2012., kojom su zbog neustavnosti ukinute odredbe čl. 286. st. 2., 3. i 4. ZKP. Riječ je o odredbama koje uređuju institut parcijalnog procesnog imuniteta svjedoka, u odnosu na koji je Ustavni sud Republike Hrvatske, obrazlažući svoju odluku, upozorio na pravno relevantne razlike između procesnih uloga okrivljenika i svjedoka te važne posljedice te razlike.⁵² Stoga bi trebalo preispitati ustavnost svrhe sporazumijevanja, odnosno odredbe čl. 74. st. 1. t. 6. ZODO, pa mogućnost sporazumijevanja radi omogućavanja otkrivanja drugih kaznenih djela ili počinitelja detaljno urediti u okviru posebnog instituta.

4. NEKA DVOJBENA PITANJA U UREĐENJU PRESUDE NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA

4.1. Sudska kontrola osnovanosti optužnice

Jedno od spornih pitanja glede uređenja presude na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu jest pitanje osiguranja sudske zaštite od nezakonitog kaznenog progona, odnosno sudske kontrole poštovanja načela legaliteta od strane državnog odvjetništva. Zakon o kaznenom pos-

---

⁵⁰ Đurđević, Z., Procesna jamstva obrane prema suokrivljeniku kao svjedoku optužbe, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2009, str. 790-791.

⁵¹ *Ibid.*, str. 795.

⁵² Primjenom instituta parcijalnog imuniteta svjedoka, državni odvjetnik, na temelju načela svrhovitosti, može izjaviti da neće poduzeti kazneni progon osobe koja bi odgovorom na pitanja kao svjedok sebe ili svog bliskog srodnika izložila kaznenom progono, ako je odgovor na određena pitanja važan za dokazivanje težeg kaznenog djela druge osobe za koju je propisana kazna zatvora u trajanju od deset ili više godina. Ustavni sud je istaknuo da institut procesnog imuniteta svjedoka sadržava elemente prava okrivljenika da se brani šutnjom i njegova privilegija da sam sebe ne izloži optužbi, premda je riječ o osobi koja je u statusu svjedoka u postupku protiv druge osobe, a ne u statusu okrivljenika, što je pravno relevantna razlika. Usporedivši taj institut s institutom krunskog svjedoka iz čl. 36.-47. ZUSKOK, Ustavni sud je upozorio na značajne nedostatke uređenja instituta parcijalnog procesnog imuniteta svjedoka, koje zakonodavac mora ukloniti kako bi uređenje tog instituta, koji sam po sebi nije nesuglasan s Ustavom, uskladio s Ustavom. Vidjeti odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske U-I-448/2009 od 19. srpnja 2012., točke 146.-146.3.

tupku nije predvidio mehanizam sudske kontrole poštovanja načela legaliteta od strane državnog odvjetništva tijekom kaznenog progona i istrage, u smislu mogućnosti okrivljenika da pred sudom osporava postojanje zakonskih pretpostavki ili nepostojanje zakonskih smetnji za poduzimanje kaznenog progona i istrage protiv njega,⁵³ nego tek u postupku pred optužnim vijećem u obliku sudske kontrole optužnice.⁵⁴ Potvrđivanjem osnovanosti optužnice optužno vijeće utvrđuje da postoji osnovana sumnja da je okrivljenik počinio kazneno djelo koje je predmet optužnice, čime započinje kazneni postupak u formalnom smislu (čl. 17. st. 1. t. 1. ZKP). Tako je optužno vijeće prvo sudsko tijelo koje ocjenjuje postoje li uopće pretpostavke za vođenje kaznenog postupka protiv okrivljenika pa je u tom smislu sudska kontrola optužnice ključna u zaštiti okrivljenika od neopravdanog i nepravednog suđenja.⁵⁵ Zbog toga je sudska kontrola ispravnosti i osnovanosti optužnice obvezatna te je sud u pravilu uvijek provodi po službenoj dužnosti, u redovitom i skraćenom postupku.⁵⁶

Kada je riječ o presudi na temelju sporazuma stranaka, važeće zakonsko rješenje predviđa da državni odvjetnik, okrivljenik i branitelj izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka mogu potpisati prije ili tijekom sjednice optužnog vijeća, a izjavu predaju vijeću odmah nakon otvaranja sjednice (čl. 360. st. 3. ZKP). Optužno vijeće, nakon što primi pisanu izjavu o sporazumu stranaka i utvrdi da su stranke suglasne s obzirom na sadržaj zahtjeva, odlučuje o prihvatanju sporazuma te ako ga prihvati, potvrđuje optužnicu (čl. 361. st. 2. ZKP). Takvo rješenje, predviđeno Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku iz prosinca 2012. godine,⁵⁷ bolje je od izvornog rješenja prema kojemu sud uopće nije potvrđivao optužnicu prije

---

⁵³ Đurđević, Z., Sudska kontrola državnoodvjetničkog kaznenog progona i istrage, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2010, str. 15.

⁵⁴ Na nedostatak sudske zaštite protiv nezakonitog kaznenog progona i istrage upozorio je i Ustavni sud Republike Hrvatske u svojoj odluci od 19. srpnja 2012., U-I-448/2009, točka 39. Tako i Smjernice Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske za reformu Zakona o kaznenom postupku sadržavaju obvezu uspostavljanja sudske zaštite od nezakonitog kaznenog progona i istrage, uključujući otklanjanje opisanog supstantivnog ograničenja sudske kontrole istrage. Te su Smjernice iz veljače 2013. objavljene na internetskoj stranici Ministarstva pravosuđa <http://www.mprh.hr/zakonodavne-aktivnosti> 21. veljače 2013. Dostupno i u: Đurđević, Z., Ivičević Karas, E., Bonačić, M., Burić, Z., Zakon o kaznenom postupku (ur. Z. Đurđević), Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013., str. XIII – XLII.

⁵⁵ Ivičević Karas, E., Kos, D., Sudska kontrola optužnice, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2011., str. 450.

⁵⁶ Jedine iznimke od obvezatne sudske kontrole osnovanosti optužnog akta jesu ovi slučajevi: ako se okrivljenik sam odrekao prava na sjednicu optužnog vijeća (čl. 348. st. 4. ZKP), skraćeni postupak pokrenut privatnom tužbom (čl. 527. ZKP) i postupak izdavanja kaznenog naloga (čl. 540. ZKP). Ibid., str. 451-452.

⁵⁷ Čl. 62. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 7. prosinca 2012., Nar. nov. 143/12.

donošenja presude na temelju sporazuma stranaka pa se presuda na temelju sporazuma stranaka donosila prije nego što je kazneni postupak uopće započeo (potvrđivanjem optužnice), što je u načelu bilo neprihvatljivo i neodrživo zakonsko rješenje.⁵⁸

Međutim, problem kontrole osnovanosti optužnice ipak nije riješen. Zakonski izričaj zapravo ne predviđa obvezatno provođenje postupka pred optužnim vijećem koji inače prethodi potvrđivanju optužnice (čl. 348.- 353. ZKP) i na temelju kojeg optužno vijeće ocjenjuje činjeničnu i pravnu osnovanost optužnice te odlučuje o potvrđivanju optužnice, već propisuje da optužno vijeće najprije odlučuje o prihvaćanju sporazuma, a ako ga prihvati, „potvrdit će optužnicu“ (čl. 361. st. 2. ZKP). Tako optužno vijeće optužnicu potvrđuje svojevrsnim automatizmom, što se ne može smatrati provjerom osnovanosti optužnice. Potvrđivanjem optužnice u tom se slučaju samo uklanja prigovor da se osuđujuća presuda donosi prije nego što je kazneni postupak formalno započeo, no ne rješava se pitanje sudske kontrole činjenične i pravne osnovanosti optužnice, koja uključuje i ocjenu dostatnosti dokaznog materijala predloženog u optužnici,⁵⁹ i opravdanosti kaznenog progona. To je pitanje posebno važno ima li se u vidu da ne postoji zakonsko ograničenje mogućnosti sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela (*infra*, 4.3.). Valja ipak istaknuti da je drugačija situacija kada presudu na temelju sporazuma stranaka donosi predsjednik raspravnog vijeća na pripremnom ročištu za raspravu (čl. 374. ZKP), jer tada je optužnica prethodno već potvrđena od optužnog vijeća, što znači da je i sud provjerio njezinu osnovanost.

Na opisani problem upućuju i rezultati provedenog istraživanja na Županijskom sudu u Zagrebu, prema kojima je od ukupno 100 presuda na temelju sporazuma njih 89 doneseno pred optužnim vijećem, što je 89% ukupnog broja presuda. Jasno je da su u tim slučajevima presude donesene, a da optužno vijeće prethodno nije utvrdilo osnovanost optužnice, odnosno postojanje osnovane sumnje da je okrivljenik počinio kazneno djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret, pa i da prethodno uopće nije potvrdilo optužnicu, ako je donesena u razdoblju prije stupanja na snagu novele Zakona o kaznenom postupku iz prosinca 2012. godine.⁶⁰ Drugim riječima, moguće je donijeti presudu i osuditi okrivljenika i na relativno visoku zatvorsku kaznu za teško kazneno djelo, a da sud ni u jednom trenutku uopće nema mogućnost provjere postojanja osnovane sumnje. Riječ je o značajnom nedostatku zakonskog uređenja, koji bi bilo moguće ispraviti tako da se predvidi obvezatno provođenje postupka utvrđivanja osnovanosti optužnice te potvrđivanje optužnice prije prihvaćanja optužnog vijeća sporazuma stranaka.

---

⁵⁸ Vidjeti Tomašević, G., *op. cit.* u bilj. 1, str. 189.

⁵⁹ Kobor, S., *op. cit.* u bilj. 14, str. 117.

⁶⁰ Čl. 62. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 7. prosinca 2012., Nar. nov. 143/12.

4.2. Državnoodvjetničko odmjeravanje kazne i ovlasti suda pri odlučivanju o sporazumu

Zakon o kaznenom postupku ne sadržava odredbe koje bi regulirale sam postupak sporazumijevanja, nego samo načelnu odredbu o mogućnosti pregovaranja stranaka o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanju o kazni i drugim mjerama (čl. 360. st. 1. ZKP), kao i obvezatan sadržaj izjave koju stranke i branitelj potpisuju nakon što je postignut sporazum (čl. 360. st. 4. ZKP). Razvidno je da sud nema nikakvog utjecaja na tijek i sadržaj pregovora, kao niti na sadržaj sporazuma o vrsti i mjeri kazne i druge sankcije, što je nužno jer na taj način sud zadržava svojstvo objektivnosti prema strankama.⁶¹ No aktivna uloga suda u ocjeni zakonitosti predloženog sporazuma ključna je da bi se spriječilo donošenje pogrešnih osuđujućih presuda.

Kao i kod drugih oblika kaznenopravnih postupaka, i kod presude na temelju sporazuma stranaka postavlja se pitanje ovlasti suda da kontrolira sporazum. Sud može odbiti sporazum stranaka samo ako „s obzirom na okolnosti, njegovo prihvaćanje nije u skladu s odmjeravanjem kazne propisanim zakonom ili sporazum inače nije zakonit“ (čl. 361. st. 3. ZKP), a ako prihvati sporazum, sud ne može izreći drugu vrstu ili mjeru kazne ili drugu mjeru od one koja je sadržana u izjavi o sporazumu (čl. 361. st. 2. ZKP). To znači da, s jedne strane, državni odvjetnik sporazumijevajući se o kazni ima jak utjecaj na sudsku politiku kažnjavanja i kazneno pravosuđe uopće, a da je, s druge strane, uloga suda donekle marginalizirana.⁶²

Na to se nadovezuje pitanje okolnosti koje državno odvjetništvo treba uzeti u obzir prilikom izbora vrste i mjere kazne koje nisu propisane zakonom (jer Kazneni zakon govori o okolnostima koje u obzir uzima sud pri izboru vrste i mjere kazne), nego Napatkom glavnog državnog odvjetnika, dakle internim pravnim aktom. U Napatku stoji da „određujući vrstu i mjeru kazne za koju cijeni da je primjerena, državni odvjetnik ili zamjenik državnog odvjetnika će uzeti u obzir sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža za počinitelja kaznenog djela.“ Pri tome Napatok upućuje na čl. 56. Kaznenog zakona iz 1997. godine koji sadržava opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne,⁶³ no riječ je o važnoj odredbi koja treba biti propisana na zakonskoj razini. Primjerice, u francuskom Zakonu u kaznenom postupku (čl. 495-8 CPP) izričito je propisano da se državni odvjetnik, prilikom izbora kazne koju će „ponuditi“ okrivljeniku, mora držati općeg načela propisanog u Kaznenom

---

⁶¹ Krstulović, A., Nagodbe stranaka u suvremenom kaznenom postupku, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i MUP RH, Zagreb, 2007., str. 210.

⁶² Damaška, M., Napomene o sporazumima u kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2004, str. 15.

⁶³ Novi Kazneni zakon iz 2011. u čl. 47. sadržava pravilo o odmjeravanju kazne.

zakonu, prema kojemu se kazna mora odrediti sukladno odredbama Kaznenog zakona o izboru vrste i mjere kazne, odnosno prema načelu individualizacije kazne u funkciji okolnosti počinjenja kaznenog djela i osobnosti počinitelja.⁶⁴

Odredba prema kojoj će sud odbiti nezakoniti sporazum teorijski daje široke mogućnosti sudu da odbije sporazum, između ostalog i onda kada se državni odvjetnik nije pridržavao zakonskih pravila o odmjeraivanju kazne. No u okolnostima u kojima sud ne provjerava osnovanost optužnice, a niti provodi makar skraćenu raspravu nakon koje bi odlučio o sporazumu, teško da će se moći upustiti u dublju provjeru zakonitosti sporazuma koja bi morala obuhvatiti i provjeru dostatnosti dokaza za osuđujuću presudu. Zanimljivo je spomenuti talijansko rješenje, prema kojemu sud na temelju sporazuma donosi obrazloženu presudu, nakon što je provjerio pravnu kvalifikaciju činjeničnog stanja i njezinu primjenu na okolnosti koje su iznijele stranke, s time da sud može kontrolirati i dogovorenu kaznu iz aspekta njezine usklađenosti sa zahtjevima rehabilitacije počinitelja.⁶⁵ U francuskom postupku, sporazum stranaka mora proći postupak homologacije pred sudom, kojem prethodi javno ročište na kojem sud saslušava okrivljenika i branitelja, a na koje se poziva i žrtva.⁶⁶ Pri tome sudac ima vrlo široke ovlasti odbiti homologaciju predložene kazne, štoviše dužan je provjeriti činjenično stanje, pravnu kvalifikaciju činjenica te opravdanost predložene kazne s obzirom na okolnosti počinjenja kaznenog djela, ali i osobnost počinitelja (u prvome redu opravdanost i razmjernost kazne).⁶⁷ Čak i kada su svi navedeni uvjeti ispunjeni, sudac može odbiti homologaciju ako ocijeni da bi provođenje postupka bilo opravdano prirodom činjenica, osobnošću počinitelja, položajem žrtve koji obuhvaća njezine materijalne i moralne interese, ili interesom društva za javnim i transparentnim suđenjem.⁶⁸ Makedonsko zakonodavstvo predviđa da sud može odbiti sporazum ako predložena sankcija ne odgovara činjeničnoj osnovi koja proizlazi iz dokaza priloženih prijedlogu sporazuma, s time da sud obvezno provjerava dostatnost dokaza za osuđujuću presudu.⁶⁹

---

⁶⁴ Papadopoulos, I., „Plaider coupable“, La pratique américaine, Le texte français, Presses Universitaires de France, Paris, 2004., str. 78

⁶⁵ Jacobs, A., *op. cit.* u bilj. 1, str. 50.

⁶⁶ Zanimljivo je napomenuti da je francusko Ustavno vijeće proglasilo neustavnom izvornu odredbu prema kojoj se sporazumijevanje odvijalo *in camera* pred sudskim vijećem, ističući da se javnost samo iznimno može isključiti sa suđenja za kazneno djelo za koje se može izreći kazna oduzimanja slobode. *Décision du Conseil Constitutionnel no 2004-492 DC du 2 mars 2004. Loi portant adaptation de la justice aux évolutions de la criminalité.* Izvatke iz odluke i obrazloženje vidjeti: Papadopoulos, *op. cit.* u bilj. 64, str. 107-119.

⁶⁷ *Ibid.*, str. 86-88.

⁶⁸ *Ibid.*, str. 88-89.

⁶⁹ Lazetic-Buzarovska, G., Misoski, B., Plea Bargaining in the New Law on Criminal Procedure in Republic of Macedonia, *Iustinianus Primus Law Review*, Vol 2:1, str. 8.

Zaključno valja naglasiti da sud uistinu ne smije ni na koji način biti uključen u pregovore stranaka. No kada stranke sudu podnesu izjavu o sporazumu, mora biti osigurana efektivna sudska provjera zakonitosti sporazuma, koja bi uključivala i provjeru opravdavaju li postojeći dokazi donošenje osuđujuće presude te je li kazna odmjerena sukladno zakonskim pravima o odmjerenju kazne i svrsi kažnjavanja. Sudska provjera trebala bi se odvijati na javnom ročištu da bi se osigurala transparentnost pravosuđa te izbjegla opasnost površnog potvrđivanja sporazuma od strane suda.⁷⁰

4.3. Mogućnost sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela

Jedno od najspornijih pitanja glede važećeg uređenja presude na temelju sporazuma stranaka je pitanje težine kaznenih djela kod kojih je moguće sporazumijevanje,⁷¹ ima li se u vidu da bi različiti oblici konsenzualnih postupaka, kod kojih državno odvjetništvo postupa prema načelu svrhovitosti ili oportuniteta, trebali rasteretiti kazneno pravosuđe i omogućiti da se najteža kaznena djela transparentno procesuiraju kroz fazu javnog suđenja. Zakon o kaznenom postupku ne predviđa ograničenje mogućnosti sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela za koje se okrivljenik optužuje, no istovremeno Napatuk glavnog držanog odvjetnika određuje tri skupine slučajeva u kojima će državni odvjetnik odbiti sporazumijevanje. Jedna skupina obuhvaća slučajeve osobito teških zločina, prvenstveno onih „u kojima su žrtve teško traumatizirane ili su izgubile život, ili se radi o djeci i maloljetnicima, u kojim slučajevima se unaprijed može zaključiti kako bilo koja sankcija o kojoj bi bio postignut sporazum neće biti prihvaćena kako od oštećenika, odnosno rodbine samih žrtava, tako i od javnosti“, pa u tom smislu Napatuk isključuje sporazumijevanje za najteža kaznena djela.⁷² Ovdje se ponovo postavlja pitanje nije li to ograničenje koje bi, s obzirom na to da je riječ o bitnoj odrednici instituta presude na temelju sporazuma stranaka, trebalo biti propisano Zakonom o kaznenom postupku, a

---

⁷⁰ Damaška, M., *op. cit.* u bilj. 62, str. 18.

⁷¹ Vidjeti Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 179-180.

⁷² Druga skupina odnosi se na predmete „u kojima postoji poseban interes javnosti i u kojima javnost očekuje donošenje sudske odluke o krivnji te osobe i u kojima bi sporazum mogao biti protumačen kao pogodovanje okrivljenika“ (primjerice „slučajevi velikih zlouporaba, korupcije na najvišoj razini u kojima treba pred sudom na javnoj raspravi izvesti dokaze kako bi se javnost uvjerila o krivnji i u kojima javnost očekuje upravo sudske odluke“). Treću skupinu čine „slučajevi kaznenih djela u kojim državni odvjetnik raspolaže sa svim dokazima, njihovo dokazivanje je krajnje jednostavno, a osumnjičenik/okrivljenik traži značajno umanjenje predviđene sankcije“. Napatuk o postupanju tijekom sporazumijevanja s osumnjičenikom/okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sankcije broj O-2/09 od 17. veljače 2010.

ne internim pravnim aktom državnog odvjetništva koje u svakom pojedinom slučaju ostavlja previše prostora za diskrecijske ocjene.

Osvrt na poredbenopravna rješenja omogućuje zaključak da kontinentalni pravni sustavi uglavnom ne previđaju mogućnost konsenzualnih postupaka u progonu za teška ili osobito teška kaznena djela.⁷³ Tako se u literaturi nailazi čak na ocjene da talijansko pravo predviđa „vrlo široko područje primjene“ nagodbi (*patteggiamento*) budući da je sporazumijevanje moguće za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do pet godina, a prošireno sporazumijevanje (*patteggiamento allargato*) i za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do sedam i pol godina.⁷⁴ Francusko pravo isključuje sporazumijevanje (*plaider coupable*) za zločine (*crimes*) kao najtežu kategoriju kaznenih djela, a omogućuje ga za kaznena djela kategorije delikata (*délits*) za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora koja ne prelazi pet godina.⁷⁵ Zanimljivo je da švicarski Zakon o kaznenom postupku ne ograničuje izričito mogućnost sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela, no provođenje skraćenog postupka (*abgekürzten Verfahren*) koji odgovara modelu *plea bargaining* uvjetuje time da državni odvjetnik ne zahtijeva kaznu oduzimanja slobode dužu od pet godina (§ 358 StPO).⁷⁶ Slično je i u španjolskom pravu nagodba (*confesión culpable*) moguća pod uvjetom da tužitelj zahtijeva kaznu koja ne prelazi šest godina oduzimanja slobode (§ 655 CPP).⁷⁷ S druge strane, poput hrvatskog, i makedonsko kaznenoproceno zakonodavstvo ne predviđa ograničenje mogućnosti sporazumijevanja o sankciji s obzirom na kategoriju, odnosno težinu kaznenog djela.⁷⁸ Premda primjerice ni u njemačkom pravu nije predviđeno ograničenje u sporazumijevanju kada je riječ o težini kaznenih djela, njemački model specifičan je utoliko što sud inicira sporazumijevanje te u njemu aktivno sudjeluje pa zbog toga nije najbolji za usporedbu s hrvatskim modelom presude na temelju sporazuma stranaka u kaznenom postupku.⁷⁹

Kada je riječ o kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode, istraživanje prakse Županijskog suda u Zagrebu pokazalo je da je Kazneni odjel I. stupnja donio presudu na temelju sporazuma stranaka za 6 kaznenih djela iz tih skupina, od ukupno 57 presuđenih kaznenih djela. Tako je donio presudu za po jedno kazneno djelo ubojstva (čl. 90. KZ) izrekavši kaznu zatvora u trajanju od pet godina,⁸⁰ pokušaja ubojstva (čl. 90. u vezi s čl. 33. KZ)

---

⁷³ Thaman, S. T., *op. cit.* u bilj. 29, str. 348.

⁷⁴ Jacobs, A., *op. cit.* u bilj. 1, str. 49.

⁷⁵ Papadopoulos, I., *op. cit.* u bilj. 64, str. 75.

⁷⁶ Čl. 358. StPO. Vidjeti Gilliéron, G., *op. cit.* u bilj. 15, str. 90 i 96.

⁷⁷ Thaman, S. T., *op. cit.* u bilj. 29, str. 348.

⁷⁸ Lazetic-Buzarovska, G., Misoski, B., *op. cit.* u bilj. 69, str. 5.

⁷⁹ Opširnije vidjeti Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 167-168.

⁸⁰ Županijski sud u Zagrebu, 14 K-153/12, 27.11.2012.

izrekavši kaznu zatvora u trajanju od dvije godine,⁸¹ pokušaja ubojstva na mah (čl. 92. u vezi s čl. 33. KZ) izrekavši kaznu od jedne godine zatvora,⁸² teške tjelesne ozljede (čl. 99. st. 1. KZ) izrekavši kaznu zatvora od jedne godine,⁸³ silovanja (čl. 188. st. 1. KZ/11), izrekavši kaznu zatvora u trajanju od pet godina⁸⁴ te pokušaja silovanja (čl. 153. st. 1. u vezi s čl. 34. KZ/11) izrekavši kaznu zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci.⁸⁵ Razvidno je da, iako u relativno malom omjeru, praksa dopušta sporazumijevanje i za teška kaznena djela protiv života i tijela te spolne slobode.

Uzme li se u obzir da je upravo kod teških kaznenih djela posebno važno poštovati sva jamstva provođenja transparentnog i pravičnog postupka prema okrivljeniku, ali i poštovati interes žrtve kao i javnosti, nameće se zaključak da bi mogućnost donošenja presude na temelju sporazuma stranaka trebalo isključiti za teška kaznena djela.⁸⁶ Štoviše, kada neki konsenzualni oblici postupanja pretpostavljaju suglasnost žrtve i kada se primjenjuju za lakša kaznena djela, kao primjerice uvjetna odgoda ili odustanak od kaznenog progona u skraćenom postupku, moguće je zaključiti da bi suglasnost žrtve trebala biti preduvjet i presude na temelju sporazuma stranaka u kaznenom postupku, barem za kaznena djela protiv života i tijela te spolne slobode.

4.4. (Ne)određene granice ublažavanja kazne

Pitanje koje se otvara u vezi sa zakonskim uređenjem presude na temelju sporazuma stranaka jest i pitanje granica ublažavanja kazne. Novi Kazneni zakon predviđa ublažavanje kazne „kada su se državni odvjetnik i okrivljenik o tome sporazumjeli“ kao jedan od triju načina ublažavanja kazne,⁸⁷ a sličnu odredbu sadržava i stari Kazneni zakon iz 1997. godine (čl. 57. st. 3. KZ). Novi Kazneni zakon propisuje i granice ublažavanja kazne te da se u slučaju sporazumijevanja kazna može ublažiti do polovice najniže kazne dobivene ublažavanjem sukladno općim pravilima, no pri tome ona ne može biti blaža od tri mjeseca zatvora.⁸⁸ Kazneni zakon iz 1997. ne propisuje posebne granice

---

⁸¹ Županijski sud u Zagrebu, 6 KOV-110/12, 27.9.2012.

⁸² Županijski sud u Zagrebu, 18 KOV-9/12, 31.1.2012.

⁸³ Županijski sud u Zagrebu, 6 KOV-63/12, 11.6.2012.

⁸⁴ Županijski sud u Zagrebu, 17 KOV-6/12, 1.2.2012.

⁸⁵ Županijski sud u Zagrebu, 14 K-26/13, 13.3.2013.

⁸⁶ Slično i Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 10, str. 180.

⁸⁷ Čl. 48. st. 3. KZ/11. Uz ublažavanje kazne na temelju izričite zakonske ovlasti i kada postoje naročito olakotne okolnosti a svrha kažnjavanja može se ostvariti i blažom kaznom (čl. 48. st. 1. i 2. KZ/11). Novoselec, P., Bojanić, I., *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013., str. 441-442.

⁸⁸ Čl. 49. st. 1. i 2. KZ/11.

ublažavanja u slučaju sporazumijevanja, vjerojatno zato što je stari Zakon o kaznenom postupku iz 1997. godine propisivao da se okrivljeniku može izreći kazna zatvora u visini od najviše jedne trećine gornje granice propisane kazne. Međutim, novi Zakon o kaznenom postupku ne sadržava odredbe koje bi određivale dopuštenu gornju granicu, niti ikakve razmjere kazne o kojoj je moguć sporazum, što je problem ima li se u vidu da se stari Kazneni zakon iz 1997. još uvijek u pravilu primjenjuje na kaznena djela počinjena prije stupanja na snagu novog Kaznenog zakona 1. siječnja 2013. te da je novi Zakon o kaznenom postupku stupio na snagu za kaznena djela iz nadležnosti USKOK-a još 1. srpnja 2009., a za sva ostala kaznena djela 1. rujna 2011. Ustavno načelo jednakosti građana pred zakonom (čl. 14. st. 2. Ustava Republike Hrvatske) koje, kada je riječ o odmjerenju kazne, traži da se građani koji pod istim ili sličnim okolnostima počine ista kaznena djela kažnjavaju jednakom mjerom kazne,⁸⁹ podrazumijeva i primjenu jednakih pravila o ublažavanju kazne. Nepostojanje zakonski određenih granica ublažavanja kazne u slučaju presude na temelju sporazuma stranaka može dovesti do velikih razlika u umanjenju kazni među pojedinim sudovima, pa čak i na regionalnim razinama, što pokazuju neka strana empirijska istraživanja.⁹⁰

Nedostatak zakonskog teksta nastojao se otkloniti Napatkom glavnog državnog odvjetnika, koji određuje granice ublažavanja kazne, i to s obzirom na svrhu sporazumijevanja. Kada je svrha postupanja ekonomičnost i učinkovitost postupanja te zaštita žrtava i/ili svjedoka, ili postupanje radi brže rehabilitacije (čl. 74. st. 1. t. 1.-5. ZODO), kazna u pravilu „ne bi trebala biti manja od dvije trećine očekivane sankcije odnosno kazne za koju državni odvjetnik smatra da bi ju mogao ostvariti u redovitom ili skraćenom postupku“, osim iznimno, „u slučajevima u kojima je dokazivanje posebno složeno bilo zbog velikog broja osumnjičenika/okrivljenika ili teškoća u pribavljanju dokaza... umanjena sankcija ne bi trebala biti manja od jedne polovine očekivane sankcije, odnosno kazne za koju državni odvjetnik smatra da bi je mogao ostvariti u redovitom ili skraćenom postupku“.⁹¹ Zakonski izričaj da sankcija odnosno kazna „ne bi trebala biti manja“ govori da je riječ o instruktivnim granicama.

Ako je svrha sporazumijevanja omogućavanje otkrivanja kaznenih djela i počinitelja (čl. 74. st. 1. t. 6. ZODO), „umanjenje može biti u granicama dopuštenim zakonom“, pri čemu ipak „treba voditi računa o svrsi kažnjavanja, politici kažnjavanja na određenom području, kao i koristi koju državno odvjetništvo ima na temelju danog priznanja u otkrivanju drugih kaznenih djela i drugih

---

⁸⁹ Đurđević, Z., Odluka o kazni - kaznenoprocena pitanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2004, str. 763.

⁹⁰ Rauxloh, R., *op. cit.* u bilj. 4, str. 49.

⁹¹ Naputak o postupanju tijekom sporazumijevanja s osumnjičenikom/okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sankcije broj O-2/09 od 17. veljače 2010.

počinitelja, odnosno dokazivanju krivnje drugim počiniteljima“. Važno je da “između umanjena sankcije na koju državni odvjetnik ili zamjenik državnog odvjetnika pristaje i tih drugih kaznenih djela mora postojati razmjernost“.⁹²

Naputak glavnog državnog odvjetnika instruktivno određuje granice ublažavanja, ostavlja širok prostor diskrecije državnim odvjetnicima te razlikuje granice ublažavanja s obzirom na svrhu sporazumijevanja koju ocjenjuje državni odvjetnik, pa stoga ne osigurava pravo okrivljenika na jednako postupanje odnosno jednakost pred zakonom. Riječ je nedvojbeno o pitanju koje treba biti uređeno zakonom i za slučajeve u kojima se primjenjuje stari Kazneni zakon iz 1997. godine. Tako primjerice francuski Zakon o kaznenom postupku propisuje da predložena kazna zatvora ne može prijeći polovicu zapriječene kazne niti može biti iznad jedne godine (495-8 CPP).⁹³ Talijanski zakonodavac je još prilikom uvođenja nagodbe (*patteggiamento*) kao oblika sporazuma „zajamčio“ blažu kaznu u zamjenu za okrivljenikovo odricanje od prava na suđenje i svih procesnih jamstava, i to jednu trećinu kazne koju bi sudac inače izrekao (444 (1) CPP).⁹⁴ Prilikom sporazumijevanja o kazni u makedonskom pravu predložena kazna može se ublažiti do zakonskog minimuma za pojedino kazneno djelo sukladno Kaznenom zakonu.⁹⁵

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Hrvatsko kaznenoprocenopravno zakonodavstvo slijedeći suvremene trendove, predviđa različite oblike konsenzualnih postupaka kao iznimke od načela oficijelnosti, u kojima državni odvjetnik odlučuje bilo primjenom načela svrhovitosti, bilo primjenom načela legaliteta, kao pri donošenju presude na temelju sporazuma stranaka. Upravo je načelo legaliteta ključno za uređenje instituta presude na temelju sporazuma stranaka u kaznenom postupku, jer ne samo da obvezuje državnog odvjetnika da poduzima kazneni progon kada su za to ispunjene zakonom propisane pretpostavke i nema zakonskih smetnji nego određuje i dopušteni predmet odnosno granice sporazumijevanja, isključujući mogućnost sporazumijevanja o kvalifikaciji kaznenog djela koje je predmet optužbe.

Premda znatno pridonosi ostvarenju ekonomičnosti i učinkovitosti kaznenog pravosuđa te svojevrsnoj humanizaciji kaznenog postupka, institut presu-

---

⁹² Naputak o postupanju tijekom sporazumijevanja s osumnjičenikom/okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sankcije broj O-2/09 od 17. veljače 2010. Vidjeti Novosel, D., *op. cit.* u bilj. 30, str. 26.

⁹³ Papadopoulos, I., *op. cit.* u bilj. 64, str. 78.

⁹⁴ Thaman, S. T., *op. cit.* u bilj. 29, str. 351.

⁹⁵ Lazetic-Buzarovska, G., Misoski, B., *op. cit.* u bilj. 69, str. 5.

de na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu, pored nedostataka općenito svojstvenih konsenzualnim oblicima postupanja, karakteriziraju i neka dvojbena zakonska rješenja.

Tako je izostanak provjere osnovanosti optužnice prije prihvaćanja sporazuma i potvrđivanja optužnice te donošenja presude povezan s problemom ograničene mogućnosti sudske kontrole zakonitosti sporazuma i opravdanosti kazne koju je odmjerio državni odvjetnik s aspekta Kaznenim zakonom propisane svrhe kažnjavanja. Potrebna sudska kontrola mogla bi se osigurati obvezatnom prethodnom provjerom osnovanosti optužnice te širom mogućnošću suda da, nakon provedenog javnog kontradiktornog ročišta, ne prihvati sporazum ako ocijeni da postojeći dokazi nisu dostatni za osuđujuću presudu ili da predložena kazna nije određena sukladno zakonom propisanoj svrsi kažnjavanja. Na taj način sud bi imao mogućnost voditi računa o interesima okrivljenika, ali i o interesima žrtve kaznenog djela te o interesu javnosti za transparentnim kaznenim pravosuđem.

Posebno je dvojbena područje primjene sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela, budući da Zakon o kaznenom postupku nije predvidio nikakva ograničenja, dok istovremeno glavni državni odvjetnik naputkom nastoji korigirati tako široko područje primjene i isključiti sporazumijevanje, između ostalog, i za teška kaznena djela u određenim okolnostima. Ipak, sudska praksa pokazuje da se i za teška kaznena djela, poput ubojstva i silovanja, presude donose na temelju sporazuma. Stoga bi trebalo razmotriti postojeće rješenje i mogućnost sporazumijevanja isključiti za teška kaznena djela, uz obvezatnu suglasnost žrtve, barem u slučajevima kaznenih djela protiv života i tijela te protiv spolne slobode.

Na kraju valja zaključiti da je presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu načelno prihvatljiv institut, koji međutim zahtijeva dodatne zakonodavne intervencije radi iznalaženja uređenja koje će osigurati mnogobrojne prednosti tog instituta, a nedostatke svesti na one koji su, u većoj ili manjoj mjeri, neminovni svim konsenzualnim oblicima postupanja u suvremenom kaznenom procesnom pravu.

LITERATURA

1. Damaška, M., Napomene o sporazumima u kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2004, str. 3-20.
2. Damaška, M., Negotiated Justice in International Criminal Courts, u: World Plea Bargaining (ed. S. T. Thaman), Carolina Academic Press, Durham, 2010., str. 81-106.
3. Đurđević, Z., Odluka o kazni - kaznenoprocena pitanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2004, str. 751-782.
4. Đurđević, Z., Procesna jamstva obrane prema suokrivljeniku kao svjedoku optužbe, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2009, 783-808.

5. Đurđević, Z., Sudska kontrola državnoodvjetničkog kaznenog progona i istrage, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2010, str. 7-24.
6. Đurđević, Z., Ivičević Karas, E., Bonačić, M., Burić, Z., Zakon o kaznenom postupku (ur. Z. Đurđević), Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013.
7. Gilliéron, G., Strafbefehlsverfahren und Plea Bargaining als Quelle von Fehlurteilen, Schulthess, 2010.
8. Gómez-Colomer, J.-L., La conformidad, institución clave y tradicional de la justicia negociada en España, u: La justice négociée, Revue internationale de droit pénal, 83 année, nouvelle série, ½ trimestres, 2012., str. 17-41.
9. Herman, G. N., Plea Bargaining, Lexis Nexis Matthew Bender, 2004.
10. Ivičević Karas, E., Kos, D., Sudska kontrola optužnice, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2011., str. 449-470.
11. Jacobs, A., Le droit belge dans le concept européen de la justice négociée, u: La justice négociée, Revue internationale de droit pénal, 83 année, nouvelle série, ½ trimestres, 2012., str. 43-88.
12. Kobor, S., Bargaining in the Criminal justice Systems of the United States and Germany, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2008.
13. Krapac, D., Presuda na zahtjev stranaka u stadiju istrage u hrvatskom kaznenom postupku, Decenium Moztanicense, zbornik radova (ur. B. Pavišić), Rijeka, 2008., str. 137-150.
14. Krapac, D., Kazneno procesno pravo Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2012.
15. Krapac, D., Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupnog prava, Narodne novine, Zagreb, 2008.
16. Krstulović, A., Nagodbe stranaka u suvremenom kaznenom postupku, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i MUP RH, Zagreb, 2007.
17. Lazetic-Buzarovska, G., Misoski, B., Plea Bargaining in the New Law on Criminal Procedure in Republic of Macedonia, Iustinianus Primus Law Review, Vol 2:1, str. 1-16.
18. Mrčela, M., Presuda na zahtjev stranaka u istrazi, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2002, str. 349-371.
19. Mrčela, M., Stranačko sporazumijevanje - novosti i kako ih primijeniti, Novine u kaznenom zakonodavstvu, Inženjerski biro, Zagreb, 2009., str. 146-160.
20. Novosel, D., Zakon o kaznenom postupku - sporazumijevanje i drugi oblici skraćivanja postupka, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva - 2010., Inženjerski biro, Zagreb, 2010., str. 3-57.
21. Novosel, D., Pajčić, M., Državni odvjetnik kao gospodar novog prethodnog kaznenog postupka, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2009, str. 427-474.
22. Novoselec, P., Bojanić, I., Opći dio kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013.
23. Papadopoulos, I., „Plaider coupable“, La pratique américaine, Le texte français, Presses Universitaires de France, Paris, 2004.
24. Pavišić, B., Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2008, str. 489-602.
25. Rauxloh, R., Plea Bargaining in National and International Law, Routledge, 2012.
26. Taleb, A., Les procédures de *guilty plea*: plaider pour le développement des formes de justice „négociée“ au sein des procédures pénales modernes, u: La justice négociée, Revue internationale de droit pénal, 83 année, nouvelle série, ½ trimestres, 2012., str. 89-108.
27. Thaman, S. T., A Typology of Consensual Criminal Procedures: An Historical and Comparative Perspective on the Theory and Practice of Avoiding the Full Criminal Trial, u: World Plea Bargaining, Consensual Procedures and the Avoidance of the Full Criminal Trial (ed. S. T. Thaman), Carolina Academic Press, Durham, 2010., str. 297-396.

28. Tomašević, G., Kazneno procesno pravo, Opći dio: Temeljni pojmovi, Pravni fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.
29. Tomičić, Z., Novokmet, A., Nagodbe stranaka u kaznenom postupku - dostignuća i perspektive, Pravni vjesnik, god. 28, br. 3-4, 2012., str. 147-188.

Summary

JUDGMENT BASED ON PLEA BARGAINING IN CROATIAN CRIMINAL PROCEDURE LAW AND THE CASE LAW OF THE COUNTY COURT IN ZAGREB

Modern legal systems accept different forms of consensual procedures allowing for economical and efficient prosecution of the perpetrators of criminal offences, as well as for a kind of humanisation of the criminal justice system. A judgment based on plea bargaining is one of the consensual procedures where the state attorney acts in conformity with the principle of legality and bargains with the defendant solely on the conditions of pleading guilty and on the sanction or other criminal law measure. In spite of the numerous advantages offered by this solution, a judgment based on plea bargaining also features significant disadvantages typical of all kinds of consensual procedures, such as the non-application of the fundamental procedural guarantees of a fair trial for the defendant, the marginalisation of the victim, and the lack of transparency of criminal prosecution, as well as specific problems caused by a flawed legal regulation. One problem is the lack of judicial review of the well-foundedness of the indictment, which would precede the adoption of the settlement and the confirmation of the indictment, as well as the problem of the court having limited possibility to review and reject the settlement between the parties. Special consideration is given to the issue of the unlimited possibility of the settlement provided by law with regard to the seriousness of the criminal offence. The dubious aspects of the legal regulation of the judgment based on plea bargaining in Croatian procedural law have been considered from a theoretical and normative aspect, as well as from the perspective of research done over 21 months of jurisprudence of the County Court in Zagreb.